



RANUAN KUNNAN VARHAISKASVATUS- SUUNNITELMA

Varhaiskasvatuksesta hyvä
pohja elämään

1.8.2019 alkaen

**Rohkea
Ranua**

Sisällys

1. VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN PERUSTEET JA PAIKALLISET SUUNNITELMAT	2
1.1. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma	2
1.2. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma	3
2. VARHAISKASVATUKSEN JÄRJESTÄMINEN RANUALLA	6
2.1. Yhteistyö eri toimintamuotojen kesken	6
2.2. Siirtymäkäytännöt osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua	7
2.3. Arvoperusta	7
2.4. Oppimiskäsitys	9
2.5. Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus	10
2.6. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet	10
3. TOIMINTAKULTTUURI	12
3.1. Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet	12
3.2. Oppimisympäristöt	13
3.3. Yhteistyö	15
4. VARHAISKASVATUKSEN PEDAGOGISEN TOIMINNAN SUUNNITTELU JA TOTEUTTAMINEN	15
4.1. Pedagogisen toiminnan viitekehys	15
4.2. Pedagoginen dokumentointi	16
4.3. Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä	17
4.4. Oppimisen alueet	18
5. LAPSEN KEHITYKSEN JA OPPIMISEN TUKEA	20
5.1. Tuen järjestämistä koskevat periaatteet	20
5.2. Yhteistyö lapsen, huoltajien ja muiden asiantuntijoiden kanssa tuen aikana	21
5.3. Tuen toteutuminen varhaiskasvatuksessa	22
5.4. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana	22
6. TOIMINNAN ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN VARHAISKASVATUKSESSA	23

1. VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN PERUSTEET JA PAIKALLISET SUUNNITELMAT

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatustalain (540/2018) perusteella Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaan paikalliset ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan ja varhaiskasvatus toteutetaan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaa erityisesti varhaiskasvatustalaki, jossa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatuksen tavoitteista. Esiopetus, jota säätelee perusopetuslaki on osa varhaiskasvatusta (perusopetuslaki 628/1998 ja perusopetusasetus 852/1998). Esiopetusta ohjaa opetushallituksen määräyksenä annettu Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet.

Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää sekä tärkeä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Ensisijainen vastuu lasten kasvatuksesta on huoltajilla. Varhaiskasvatus tukee ja täydentää kotien kasvatustehtävää ja vastaa omalta osaltaan lasten hyvinvoinnista. Lasten kasvuympäristön ja varhaiskasvatuksen toimintaympäristöjen muutokset ovat olleet varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden lähtökohtana. Lisäksi perusteissa on otettu huomioon lainsäädännön muutokset. Perusteita on valmisteltu sidosryhmäyhteistyössä hyödyntäen uusimpien tutkimus- ja kehittämistyön tuloksia. Varhaiskasvatussuunnitelma on kolmitasoinen. Se koostuu valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, paikallisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tehtävänä on tukea ja ohjata varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista ja kehittämistä sekä edistää laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteutumista koko maassa. Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka (Varhaiskasvatustalaki 2§).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määrätään varhaiskasvatuksen toteuttamisen keskeisistä tavoitteista ja sisällöstä, varhaiskasvatuksen järjestäjän ja lasten huoltajien välisestä yhteistyöstä, monialaisesta yhteistyöstä sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä (Varhaiskasvatustalaki 21§9).

Tässä perusasiakirjassa tarkoitetaan varhaiskasvatuksen järjestäjällä kuntaa, kuntayhtymää tai yksityistä palveluntuottajaa. Käsitettä huoltaja käytetään tarkoittaessa lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa (Varhaiskasvatustalaki 22§).

1.1.Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuksen järjestäjien tulee laatia ja hyväksyä valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat. Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat ovat velvoittavia ja niitä tulee arvioida ja kehittää. Varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee varhaiskasvatuksen järjestämistä paikallisesti. Suunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, mahdolliset pedagogiset painotukset, lasten

tarpeet sekä varhaiskasvatusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset. (Varhaiskasvatustalaki 22§.)

Ranuan kunnan varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu virkamiestyönä. Suunnitelma laaditaan suomen kielellä. Laadintaa varten on perustettu vasutyöryhmä, johon on kuulunut edustajat varhaiskasvatuksen hallinnosta, esiopetuksesta, päiväkodista, ryhmäperhepäivähoidosta sekä perhepäivähoidosta. Laadinnan alkuvaiheessa on tehty kysely vanhemmille. Kyselyllä haluttiin selvittää huoltajien arvoperustaa ja miten ranualaisuus toivotaan näkyvän varhaiskasvatuksessa. Alkuperäinen ranualainen varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu keväällä 2017 ja uuden lain mukainen päivitys keväällä 2019.

Ranualainen varhaiskasvatus, kysely vanhemmille:

1. Millaista on teidän perheenne mielestä laadukas varhaiskasvatus/mistä rakentuu lapsen hyvä päivä?
2. Miten ranualaisuus tulisi näkyä varhaiskasvatuksen toiminnassa?
3. Mikä on hoitopaikassa kivointa (kysely lapsille)?
4. Mikä on hoitopaikassa tylsintä (kysely lapsille)?
5. Ruusuja/risuja

Ranuan kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaan on tehty poimintoja kyselystä. Poiminnot ovat sisennettyjä ja lainausmerkeissä.

Varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon muut paikallisella tasolla tehtävät suunnitelmat (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018).

Varhaiskasvatussuunnitelmaa täydentävät paikalliset suunnitelmat ja ohjelmat:

- *Ranuan kunnan kasvatuksen ja hyvinvoinnin käsikirja*
- *Ranuan kunnan esiopetuksen opetussuunnitelma*
- *Ranuan kunnan oppilashyvinvointisuunnitelma*
- *Perusopetuksen opetussuunnitelma*
- *Lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma*
- *Ranuan kunnan yhdenvertaisuussuunnitelma*

Varhaiskasvatussuunnitelman luonnos (2017) on käynyt kommentointikierroksella varhaiskasvatushenkilöstöllä sekä neuvolassa, sivistystoimenjohtajalla, perusturvajohtajalla sekä perhetyöntekijällä. Ranuan kunnan varhaiskasvatussuunnitelman on hyväksynyt hyvinvointilautakunta.

Varhaiskasvatussuunnitelma löytyy Ranuan kunnan verkkosivuilta ja siitä on tehty painettu versio varhaiskasvatuksen eri yksiköihin.

1.2 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on varhaiskasvatustalain turvaama oikeus saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Em. asioiden toteuttamiseksi laaditaan jokaiselle päiväkodissa ja perhepäivähoidossa olevalle lapselle henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. (Varhaiskasvatustalaki 23§.) Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman lähtökohtana tulee olla lapsen etu ja tarpeet. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmista nousevat tavoitteet otetaan huomioon lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä oppimisympäristöjen ja toimintakulttuurin kehittämisessä. Lapsen

varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan lapsen aloitettua päiväkodissa tai perhepäivähoidossa. Suunnitelmaa tarkennetaan lapsen tarpeiden mukaan säännöllisesti, vähintään kerran vuodessa. (Varhaiskasvatustaki 23§.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman prosessiin sisältyy eri vaiheita. Prosessiin osallistuvat lapsen opetuksesta, kasvatuksesta ja hoidosta vastaavat henkilöt yhdessä huoltajan ja lapsen kanssa. Päiväkodissa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisessa ja arvioinnissa vastaa varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen henkilö. Varhaiskasvatuksen sosionomin osaamista voidaan hyödyntää erityisesti lasten ja perheiden palvelujärjestelmän tuntemuksen osalta. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin tarpeen mukaan. Varhaiskasvatuksen opettajan asiantuntijuutta voidaan käyttää perhepäivähoidossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa tehtäessä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.)

Lapsen mielipide ja toiveet tulee selvittää ja huomioida lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessissa. Henkilöstön vastuulla on etsiä sopivat keinot lapsen näkökulman selvittämiseksi. On tärkeää, että sekä huoltajan että henkilöstön havainnot ja näkemykset lapsen kehityksen ja oppimisen vaiheista sekä ryhmässä toimimisesta otetaan huomioon suunnitelmassa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa on tärkeä tuntee lapsen osaaminen, vahvuudet, kiinnostuksen kohteet sekä yksilölliset tarpeet. Lisäksi laatimisessa otetaan huomioon lapsen kielellinen, kulttuurinen ja katsomuksellinen tausta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.)

Jos lapselle on jokin pitkäaikais sairaus, joka vaatii lääkkeitä, laaditaan hänelle terveydenhuollossa lääkkeitä suunnitelmassa (Terveydenhuoltolaki §23). Lääkehoidon toteuttamisesta varhaiskasvatuksessa sovitaan paikallisesti.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on dokumentti, johon kirjataan seuraavat asiat:

- lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät vahvuudet sekä lapsen kiinnostuksen kohteet
- lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevat tavoitteet ja toimenpiteet tavoitteiden toteuttamiseksi sekä toteuttamisen arviointi
- lapsen, henkilöstön ja huoltajien yhdessä sopimat asiat
- lapsen mahdollisesti tarvitsema tuki
- mahdollinen suunnitelma lääkkehoidosta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet muut mahdolliset asiantuntijat
- tieto siitä, milloin suunnitelma on laadittu ja milloin suunnitelma päivitetään

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on salassa pidettävä (Varhaiskasvatustaki 40§). Lain mukaan lapsen varhaiskasvatuksesta vastaavalla henkilöllä ja tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin osallistuvilla henkilöillä on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä varhaiskasvatuksen järjestäjälle ja tuottajalle sellaiset tiedot, jotka ovat varhaiskasvatuksen järjestämisen, tuottamisen ja tuen arvioinnin kannalta välttämätöntä. Tiedonsiirron tavoitteena on turvata lapsen edun mukaisen varhaiskasvatuksen toteutuminen.

Ranuan päiväkodissa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinta on lastentarhanopettajan vastuulla. Käytännön toteutuksesta huolehtii joko lastentarhanopettaja tai lastenhoitaja. Ryhmäperhepäivähoidossa laadinta on vastaavan hoitajan vastuulla.

Käytännön toteutuksesta huolehtii vastaava hoitaja yhdessä ryhmiksessä työskentelevien ryhmäperhepäivähoitajien kanssa. Vastaavan lastentarhanopettajan asiantuntijuutta käytetään perhepäivähoidossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa tehtäessä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen osallistuvat tarpeen mukaan lapsen kehitystä ja oppimista tukevat asiantuntijat esim. varhaiskasvatuksen erityisopettaja.

2. VARHAISKASVATUKSEN JÄRJESTÄMINEN RANUALLA

Kunta on velvollinen järjestämään varhaiskasvatusta niin laajasti ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa on tarvetta (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018). Ranuan kunta tuottaa varhaiskasvatuspalvelut omana päiväkotitoimintana, ryhmäperhepäivähoitona sekä hoitajan kotona, että lasten kotona toteutettavana perhepäivähoitona. Ranuan kunnassa on yksi päiväkotitoiminta, jossa toimii sisarusryhmä. Ryhmäperhepäiväkoteja on kolme, joista yksi tarjoaa vuoroa. Vuoroa järjestetään tarpeen mukaisessa laajuudessa lapselle, joka tarvitsee sitä huoltajan työssäkäynnin tai opiskelun vuoksi (Varhaiskasvatustalaki §13). Subjektiviivista varhaiskasvatusta tarjotaan arkipäivisin klo 8-16.00 välillä.

Ranualla varhaiskasvatuspalvelut ovat osa sivistystoimea. Hyvinvointilautakunta päättää varhaiskasvatus- ja esiopetuspalveluista.

Varhaiskasvatustalain (3§) mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on

- 1) edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia;
- 2) tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista;
- 3) toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset;
- 4) varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatustyöympäristö;

5) turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatustalhenkilöstön välillä;

6) antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa;

7) tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä;

8) kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen;

9) varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin;

10) toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.)

2.1 Yhteistyö eri toimintamuotojen kesken

Varhaiskasvatustyöyksiköiden välinen yhteistyö toimii käytännössä lähinnä työvoiman liikkuvuutena yksiköiden välillä. Loma-aikoina toimintoja yhdistetään kulloinkin järkeväksi katsotulla tavalla, jolloin lapsiryhmiä ja henkilöstöä yhdistetään. Perhepäivähoidossa niille lapsille, joita hoidetaan hoitajan omassa kotona tai lapsen kotona, nimetään varahoitopaikka. Vuosittain järjestetään koko

varhaiskasvatuksen henkilökunnan koulutuksia sekä erilaisia tapahtumia ja yhteisiä työpalavereita. Eri työyksiköt voivat järjestää myös yhteisiä huoltajailtoja. Ryhmikset järjestävät yhteisiä tapahtumia, esimerkiksi laulu-, leikki- ja liikuntatuokioita.

2.2 Siirtymäkäytännöt osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua

Varhaiskasvatuksen aloittaminen on suuri muutos perheelle ja se voi herättää monenlaisia tunteita. Sen vuoksi on tärkeää, että perheelle järjestetään mahdollisuus tutustua hoitopaikkaan ennakolta. Perheen niin halutessa, voidaan tutustumisia järjestää useampiakin ennen varsinaisen hoidon aloittamista. Tutustumisvaiheessa pidetyssä aloituskeskustelussa saadaan arvokasta tietoa perheen arvoista sekä lapsesta ja hänen tavoistaan, tarpeistaan ja vahvuuksistaan. Samalla henkilökunta voi kertoa yksikön toiminnasta ja vastata heille esitettyihin kysymyksiin. Onkin tärkeää, että tutustumistilanne on kiireetön ja hoitohenkilökunnalla on mahdollisuus keskittyä tutustumassa olevaan perheeseen. Työvuorosuunnittelussa voidaan ottaa huomioon se, että lapsen ensimmäisinä hoitopäivinä häntä on vastaanottamassa sama työntekijä, joka on ollut mukana tutustumisessa.

Lapsen siirtyessä toiseen yksikköön, on tärkeää, että tarpeellinen tieto kulkee lapsen mukana mm. lapsen varhaiskasvatussuunnitelma. Tällä hetkellä Ranuan kunnassa on pysyvät hoitopaikat, siirtymisiä tulee vähän. Jos lapsen hoitoaikoihin tulee olennaisia muutoksia, esimerkiksi vuorohoito muuttuu päivähoidoksi tai päinvastoin, hoitopaikka voi vaihtua.

Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen, järjestetään tiedonsiirtopalaveri. Palaverissa ovat mukana esiopetuksesta vastaava viranhaltija, varhaiskasvatuksen erityisopettaja sekä neuvolalääkäri ja neuvolan terveydenhoitaja.

Neuvolalääkäri välittää tietoa, mikäli jollakin lapsella on erityistä huomiota otettavaa esikoulun alkaessa.

Vastaava lastentarhaopettaja tekee yhteistyötä tarvittavien tahojen kanssa esikouluryhmiä muodostettaessa. Eskariin tutustuminen järjestetään toukokuussa. Lapset pääsevät ryhmittäin tutustumaan tulevaan esikoulupaikkaan ja opettajaan.

2.3 Arvoperusta

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus ja lapsen syrjäntäkielto YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen[1], varhaiskasvatuslain[2] ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti[3].

Lapsuuden itseisarvo

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on suojella ja edistää lasten oikeutta hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. Varhaiskasvatus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvosta. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdä, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään sekä yhteisönsä jäsenenä.

Ihmisenä kasvaminen

Varhaiskasvatus perustuu elämän, kestävän elämäntavan ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen sekä ihmisarvon loukkaamattomuuteen. Henkilöstö tukee lasten kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja

rauhaan. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan sivistystä, mikä ilmenee tavassa suhtautua itseän, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tavassa ja tahdossa toimia oikein. Henkilöstö ohjaa lapsia toimimaan arvoperustan mukaisesti sekä keskustelemaan arvoista ja ihanteista. Varhaiskasvatuksessa kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa ei hyväksytä missään muodossa eikä keneltäkään.

Lapsen oikeudet

Lapsella on oikeus ilmaista itseään, mielipiteitään ja ajatuksiaan sekä tulla ymmärretyksi niillä ilmaisun keinoilla, joita hänellä on. Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen, huolenpitoon ja kannustavaan palautteeseen. Lapsella on oikeus leikkiä, oppia leikkien ja iloita oppimastaan sekä rakentaa käsitystä itsestään, identiteetistään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti. Lapsella on oikeus yhteisöllisyyteen ja ryhmään kuulumiseen. Lapsella on oikeus saada tietoa monipuolisesti, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita [4].

Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus

Varhaiskasvatus edistää suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja moninaisuutta. Lapsilla tulee olla mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja esimerkiksi sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai muista henkilöön liittyvistä syistä riippumatta. Henkilöstön tulee luoda moninaisuutta kunnioittava ilmapiiri. Varhaiskasvatus rakentuu moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle, joka muotoutuu edelleen lasten, heidän huoltajiensa sekä henkilöstön vuorovaikutuksessa.

Perheiden monimuotoisuus

Ammatillinen, avoin ja kunnioittava suhtautuminen monimuotoisiin perheisiin ja perheiden erilaisiin kieliin, kulttuureihin, katsomuksiin ja uskontoihin, perinteisiin sekä kasvatusnäkemysluo edellytyksiä hyvälle kasvatusyhteistyölle[5]. Lasten perheidentiteettiä ja perhesuhteita tuetaan siten, että jokainen lapsi voi kokea oman perheensä arvokkaaksi.

Terveellinen ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on ohjata lapsia terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämäntapoihin. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia kehittää tunnetaitojaan ja esteettistä ajatteluaan. Varhaiskasvatuksessa tunnustetaan ja noudatetaan kestävä elämäntavan periaatteita niin, että sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen ulottuvuus huomioidaan. Varhaiskasvatus luo perustaa ekososiaaliselle sivistykselle niin, että ihminen ymmärtää ekologisen kestävyden olevan edellytys sosiaaliselle kestävydelle ja ihmisoikeuksien toteutumiselle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.)

[1] YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

[2] Varhaiskasvatuslaki 20 §

[3] YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 2007

[4] YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

[5] Varhaiskasvatuslaki 3 § 1 momentti 6 kohta

Ranuan varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri perustuu arvoympyrän arvoihin ja rakentuu lapsilähtöisyydelle ja monipuolisuudelle. Arvoympyrän arvot ovat lähtöisin huoltajille tehdystä kyselystä, jossa heitä pyydettiin listaamaan mielestään tärkeimmät arvot varhaiskasvatuksessa.



"Lapsella on turvallinen olo, hänen tarpeensa on otettu huomioon ja häntä kuunnellaan."

"Lapsen kohtelu yksilönä. Leikki on vielä pääroolissa, oppiminen sen kautta. Turvalliset rajat ja säännöt, luovuutta unohtamatta."

"Hyvästä yhteistyöstä, huomioimisesta ja kavereista."

"Leikkejä, pelejä, lukemista, läheisyyttä, turvallisuutta, sosiaalisten suhteiden ja hyvien käytöstapojen opettelua, lempeää ja kannustavaa aikuislähtöistä ohjaamista, lasten ideat elämään arjessa."

2.4 Oppimiskäsitys

Lapset kasvavat, kehittyvät ja oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Oppimiskäsitys pohjautuu näkemykseen lapsesta aktiivisena toimijana. Lapset ovat synnynnäisesti uteliaita ja haluavat oppia uutta, kerrata ja toistaa asioita. Oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikkialla. Siinä yhdistyvät tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset, kieli ja ajattelu. Oppimista tapahtuu mm. lasten havainnoissa ja tarkkaillessa ympäristöään sekä jäljitellessä muiden toimintaa. Lapset oppivat myös leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä

taiteisiin perustuvassa toiminnassa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.)

Lapsen oppimista tapahtuu kaikissa arjen tilanteissa vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Uusilla opittavilla asioilla tulee kuitenkin olla yhteys lasten kehittyviin valmiuksiin eli ns. herkkyyksikausiin. Kun lapsi voi hyvin ja tuntee olonsa turvalliseksi, oppimista tapahtuu kaikista parhaiten. Myös myönteiset tunnekokemukset ja vuorovaikutussuhteet edistävät oppimista. Oppimisen ja osallisuuden kannalta tärkeitä tekijöitä ovat myös kokemukset yhteisöön kuulumisesta. Lapsen oppiminen vaatii henkilöstön tukea ja ohjausta. Henkilöstön tehtävänä on huolehtia myös siitä, että jokainen lapsi saa onnistumisen kokemuksia ja voi iloita omasta toiminnastaan. Leikki on merkityksellistä varhaiskasvatuksikäisen lapsen oppimisen

kannalta. Leikki tuottaa lapselle iloa. Se on motivoivaa toimintaa, jossa lapset oppivat samalla monia taitoja ja omaksuvat uutta tietoa.

”Tavallinen turvallinen arki tutussa ympäristössä.”

”Lapsella on hoidossa turvallista, hän voi olla oma itsensä, touhuta kavereiden kanssa aikuisen tukemana.”

2.5 Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus

Pedagogiikalla tarkoitetaan monitieteiseen, erityisesti kasvatus- ja varhaiskasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa, ammatillisesti johdettua ja ammattihenkilöstön toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteuttamiseksi (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018). Käytännön toiminnassa kasvatusta, opetus ja hoito muodostavat saumattoman kokonaisuuden, jossa henkilöstö, lapset ja ympäristö ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään.

Pedagogiikan painottuminen edellyttää sitä, että henkilökunnalla on sekä asiantuntemusta pedagogiikasta, että yhteinen ymmärrys siitä, miten lasten oppimista ja hyvinvointia voidaan parhaalla tavalla edistää. Se edellyttää lasten jatkuvaa havainnointia ja heidän ajatustensa ymmärtämistä sekä yhteisten tavoitteiden mukaan toimimista.

Ranualla pedagoginen osaaminen tiedostetaan muodostuvan kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudesta. Pedagogisuus on yksi painotus sinänsä varhaiskasvatuksessa. Työyksiköiden henkilökunta suunnittelee ja toteuttaa yhteistyössä toimintaa niin, että lasten hyvinvointi ja oppiminen toteutuvat sekä lapsen vahvuudet tulevat esiin.

”Laadukas varhaiskasvatusta tarjoaa lapselle monenlaisia virikkeitä ja haasteita, joissa lapsi saa oppia uutta, hoitajan/hoitajien hoiva, läheisyys ja turvallisuuden tunne tärkeitä.”

2.6. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet

Varhaiskasvatuksessa luodaan pohjaa lapsen laaja-alaiselle osaamiselle. Laaja-alainen osaaminen muodostuu tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon kokonaisuudesta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja sekä toimia tilanteen edellyttämällä tavalla. Tietojen ja taitojen käyttämiseen vaikuttavat lapsen omaksumat arvot ja asenteet sekä tahto toimia. Osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudesta ja jatkuu läpi elämän. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet kulkevat jatkumona varhaiskasvatussuunnitelman perusteista esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteisiin. Laadukas pedagoginen toiminta vahvistaa lasten laaja-alaista osaamista. Laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa se, miten varhaiskasvatuksessa toimitaan, miten eri oppimisympäristöjä käytetään sekä miten lasten hyvinvointia ja oppimista tuetaan (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018).

”Ruoka, lepo, leikki ja ulkoilu sopivassa suhteessa.”

”Tutut ja turvalliset aikuiset. Aikuiset ymmärtävät jokaisen lapsen yksilönä ja pystyvät ohjaamaan/neuvomaan lasta tämän tarpeiden mukaan. Positiivisessa hengessä uuden oppiminen. Rajat kuitenkin yhtenäiset ja maalaisjärjen käyttö sallittua. Myös päivittäiset rutinit tärkeitä.”

Vasutyöryhmä on miettinyt laaja-alaiseen osaamiseen liittyviä osa-alueita seuraavasti:

Ajattelu ja oppiminen

- mahdollisuus jatkuvaan vuorovaikutukseen toisten kanssa
- lasta herätellään ajattelemaan ja ratkaisemaan haasteita itse
- roolileikit, hassuttelupäivät, oman lelun päivä, lasten esitykset arjessa/juhlissa
- aikuisen kannustaminen, aikuinen herkillä tuntosarvilla lapsen suhteen

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- autetaan ja kannustetaan pyytämään apua tarvittaessa
- kannustetaan omatoimisuuteen
- annetaan mahdollisuus kokeilla
- annetaan aikaa arjen toiminnoissa
- paneudutaan lapsen kanssa hyvinvointia edistäviin asioihin (ruoka, lepo, ulkoilu jne.)
- tunteiden käsittely lapsen tasoisesti
- kokonaisvaltainen kasvun tukeminen

Monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- ohjaaminen tieto- ja viestintälaitteiden turvalliseen käyttämiseen (esim. aikuinen suodattaa

ja on mallina, mitä lapset pelaavat, tietokoneella ja mitä filmejä katsotaan

- digitaalinen dokumentointi leikeissä, tutkimisessa ja liikkumisessa
- kuvien esillepano (kuvanlukutaito)
- asioiden nimeäminen
- mobiililaitteiden mahdollisuuksien hyödyntäminen
- lasten tuottama media

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin, kieliin ja kulttuureihin
- lapsia ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin, KIITOS, OLE HYVÄ, ANTEEKSI, AUTTAISITKO, ANTAISITKO, TERVEHTIMINEN
- vuosittain paljon kulttuuritapahtumia yhteistyössä eri toimijoiden kanssa
- lasten tuottama kulttuuri
- ryhmässä toimimisen taidot (sosiaaliset taidot)

Osallistuminen ja vaikuttaminen

- vuorovaikutustaitojen opettaminen, vastavuoroisuus
- lapsen arvostava kohtaaminen
- lapsen kuunteleminen

Tavoitteiden toteutumista arvioidaan mm. seuraavien asioiden pohjalta;

- Lapsen vasu

- 3-5 v. havainnoinnit
- Huoltajakyselyt
- Havainnoidaan ja arvioidaan päivittäisissä keskusteluissa työntekijöiden ja huoltajien kanssa
- Lasten tuotokset, kasvun kansiot, omat jutut -vihko

”Käytöstapojen opettelua, lempeää ja kannustavaa aikuislähtöistä ohjaamista, lasten ideat elämään arjessa.”

3. TOIMINTAKULTTUURI

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu muun muassa

- Arvoista ja periaatteista
- Työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta
- Oppimisympäristöistä ja työtavoista
- Yhteistyöstä ja sen eri muodoista
- Vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä
- Henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta
- Johtamisrakenteista ja -käytännöistä
- Toiminnan organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018).

Johtaminen ja johtajuus ovat keskeisessä roolissa kehittämisessä ja arvioinnissa sekä koko yhteisön mukaan ottamisessa tähän kehitystoimintaan. Hallinnollinen johtaminen on Ranualla järjestetty siten, että varhaiskasvatuksen korkein vastuuhenkilö on sivistystoimenjohtaja Vastaava lastentarhanopettaja vastaa koko varhaiskasvatuksesta.

Toimintakauden alussa laaditaan koko varhaiskasvatuksen toimintasuunnitelma esimiesten johdolla, joka tarkentuu yksiköissä henkilöstön kanssa yhdessä. Toimintasuunnitelmaa toteuttaa koko henkilöstö. Toimintasuunnitelma saatetaan huoltajien tietoon. Suunnitelmaa arvioidaan tarvittaessa, mutta vähintään kauden päättyessä tiimeittäin.

3.1 Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuuri on jatkuvasti muuttuva ja sitä arvioidaan ja kehitetään säännöllisesti ottaen kehittämisen keskipisteeksi aina lapsen etu.

Toimintakulttuurin vaikutusten pohdinta ja sen ei-toivottujen piirteiden tunnistaminen ja korjaaminen ovat tärkeä osa toimintakulttuurin kehittämistä. Jatkuvan kehittämisen perusedellytys on, että henkilöstö ymmärtää oman toimintansa taustalla vaikuttavien arvojen, tietojen ja uskomusten merkityksen sekä osaa arvioida niitä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.)

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria kehitetään seuraavien periaatteiden mukaisesti:

Oppiva yhteistyö toimintakulttuurin ytimenä

- Lapset ja henkilöstö oppivat yhdessä ja toisiltaan. Kannustetaan rohkeasti jakamaan ajatuksia ja kokeilemaan uudenlaisia toimintatapoja. Oppivassa yhteisössä on tilaa erilaisille mielipiteille ja tunteille.

Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö

- Tunnustetaan leikin merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle. Henkilöstö kehittää leikkiä edistäviä toimintatapoja ja oppimisympäristöjä sekä tunnistaa leikkiä rajoittavia tekijöitä.

- Henkilöstön keskinäinen toimiva yhteistyö sekä vuorovaikutus huoltajien ja lähiympäristön kanssa.

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

- Inklusiivisessa toimintakulttuurissa edistetään osallisuutta, yhdenvertaisuutta (Varhaiskasvatustalaki 3 § 1) ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa. Lasten ja huoltajien osallistuminen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin edistää osallisuutta.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

- Tunnistetaan, että jokaisella on oikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan ja hyödynnetään suomalaista kulttuuriperintöä.

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

- Monipuolinen liikkuminen sisällä ja ulkona. Edistetään hyvinvointia myös antamalla mahdollisuus päivän aikana rauhoittumiseen ja lepoon sekä tarjoamalla monipuolista ja terveellistä ravintoa
- Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä (Varhaiskasvatustalaki 10§).
- Huomioidaan toiminnassa ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävä elämäntavan välttämättömyys.

Ranualla osallisuus nähdään tärkeänä ja kaikkea osallisuutta tulee edistää niin lasten, huoltajien kuin henkilöstön aloitteita, näkemyksiä ja mielipiteitä arvostaen. Lasten osalta osallisuus limittyy päivittäiseen toimintaan mm. aamupiireissä kysellen ja kuulostellen lasten aloitteita, näkemyksiä ja mielipiteitä. Huoltajien osallisuus tulee ilmi mm. Vasua tehdessä, vanhempainvarteissa sekä huoltajille

suunnatuissa tapaamisissa/ tapahtumissa ja lisäksi mahdollisissa kyselyissä huoltajille. Henkilöstö osallistuu ja sitoutuu edistämään toimintatapoja ja toimintaympäristön kehittämistä siten, että jokainen voi tehdä valintoja ilman muun muassa sukupuoleen, ihonväriin ja uskontoon liittyviin seikkoihin sidottuja rooleja ja ennako-odotuksia. Henkilöstö omalla myönteisellä ja kannustavalla vuorovaikutuksella tukee lapsen identiteetin ja itsetunnon kehitystä.

”Otetaan lapsen tarpeet huomioon kokonaisuudessaan, mennään lapsen ehdoilla mutta sääntöjä pitää kuitenkin olla. Lapset oppisivat arvostamaan toisia lapsia ja kunnioittamaan vanhempia ihmisiä. Saisivat hyvät pohjat elämään, kun ovat aikuisia.”

3.2 Oppimisympäristöt

Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen sekä esteetön oppimisympäristö (Varhaiskasvatustalaki §10). Oppimisympäristön käsite sisältää varhaiskasvatuksessa muun muassa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ulottuvuuden. Oppimisympäristöjä kehitetään siten, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa ja että ne tukevat lasten terveen itsetunnon sekä sosiaalisten ja oppimisen taitojen kehittymistä. Ergonomia, ekologisuus, viihtyisyys ja esteettömyys sekä tilojen valaistus ja akustiikka, sisäilman laatu ja siisteys otetaan huomioon oppimisympäristöjä rakennettaessa ja kehitettäessä.

Lapsella on synnynnäinen tarve olla fyysisesti aktiivinen. Siksi liikunnallinen elämäntapa alkaa kehittyä jo varhain lapsuudessa. Suomalaisten perheiden elintavoissa ja ajankäytössä on tapahtunut muutos, erityisesti päivittäinen ja fyysinen aktiivisuus on muuttunut. Lapsella on tarve ja oikeus liikkua joka päivä. Lapsen päivittäisen vähintään kolmen tunnin fyysisen

aktiivisuuden suositus koostuu kuormittavuudeltaan monipuolisesta liikkumisesta: kevyestä liikunnasta ja reippaasta ulkoilusta sekä erittäin vauhdikkaasta fyysisestä aktiivisuudesta. Lapselle tulee antaa mahdollisuus myös rentoutumiseen ja rauhoittumiseen. Päivittäinen liikunta on lapselle yhtä tärkeää kuin riittävä uni ja terveellinen ravinto. Ranuan varhaiskasvatuksen pyrkimyksenä on tarjota monipuolista ja aktiivista liikkumista eri muodoissa leikin ja muun kasvatuksen lomassa. Ranualla luonto tarjoaa aivan erityisen oppimisympäristön ja monia mahdollisuuksia liikkumiseen, ihmettelyyn, oppimiseen. Kesäisin ja syksyisin retkeillään metsässä, marjastetaan. Talvisin hiihdetään ja luistellaan. Ranuan eläinpuisto tarjoaa elämyksiä ympäri vuoden.

”Hyödyntämällä kuntamme omia mahdollisuuksia, luonto, kulttuuri, eläinpuisto, yhteistyö, uskallusta tehdä jotain omaa.”

”Tehdään paikallinen ympäristö ja eri kohteet tutuiksi.”

Lapselle leikki on omin tapa tutustua ympäristöönsä ja leikin merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle ymmärretään yksiköissä. Kaikki leikkiin kannustava ja leikkiä mahdollistava tulee sisällyttää oppimisympäristöihin. Leikkivälineet ovat saatavilla, ne ovat monipuolisia ja niitä saa käyttää. Myös pitkäkestoinen, yli hoitopäivän jatkuva leikki tulee mahdollistaa. Monipuolinen ja vaihteleva fyysinen ja psyykinen oppimisympäristö ruokkivat lapsen mielikuvitusta ja edesauttavat leikkitaitojen kehittymistä.

LEIKKIKAAVIO



3.3 Yhteistyö

Yhteistyöllä varmistetaan jokaiselle lapselle oman kehityksensä ja omien tarpeittensa mukainen kasvatusta ja hoitoa. Yhteistyö alkaa jo ennen lapsen sijoittumista varhaiskasvatukseen piiriin tutustumisella lapseen ja perheeseen ja tulevaan yksikköön. Perheillä on oltava mahdollisuus rauhalliseen tutustumiseen uuteen varhaiskasvatyksikköön nivelvaiheissa tai hoitopaikan vaihtuessa. Koko hoitosuhteen ajan kestävä huoltajien ja henkilöstön avoin vuorovaikutus on paras takuu lapsen turvallisuuden kokemiseksi ja positiivisten oppimisedellytysten syntymiseksi. Yksiköissä järjestetään erimuotoisia huoltajien tapaamisia ja päivittäisten tapaamisten tärkeys ymmärretään ja niistä pidetään kiinni. Henkilökunnan kannustava ja positiivinen palaute lapsen päivästä on avainasemassa. Fyysisinä yhteydenpitovälineinä toimivat erilaiset reissu-/ reppuvihot, tekstiviestit, sähköposti yms.

Ranualla monialainen yhteistyö nähdään vahvuutena lasten ja heidän perheittensä tukivalikossa. Noin kerran kuussa kokoontuva nk. neuvolaryhmä koostuu lääkäristä, psykologista, kouluterveydenhoitajasta ja varhaiskasvatyksen erityisopettajasta. Tarvittaessa mukaan pyydetään muita asiantuntijoita. Lisäksi Ranualla varhaiskasvatyksessa tehdään yhteistyötä mm.

koulun, seurakunnan, ja vapaa-aikatoimen sekä kolmannen sektorin kanssa.

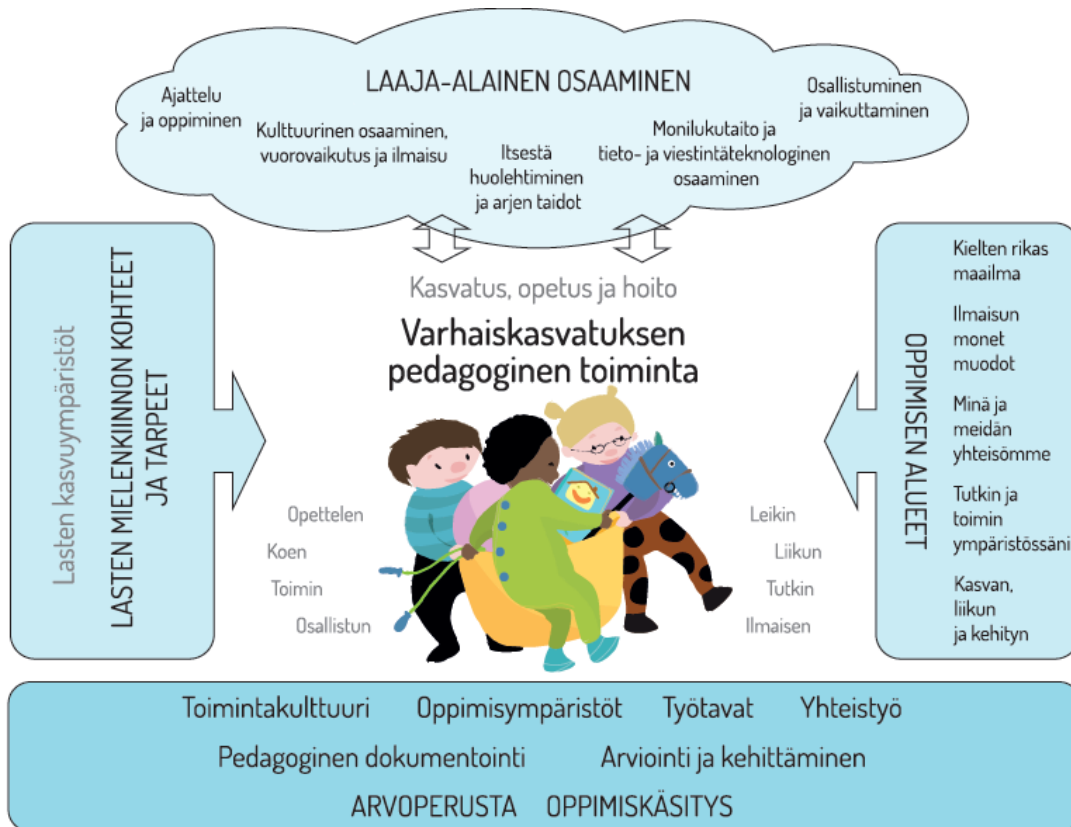
”Kuunnellaan vanhempien toiveita, lapsilla on rytmi päivässä, erilaista tekemistä.”

”Lapsi on mukava jättää aamulla, hoitaja vastassa ja kiinnostunut kuulumisista, turvallinen ympäristö leikkiä ja olla.”

4. VARHAISKASVATUKSEN PEDAGOGISEN TOIMINNAN SUUNNITTELU JA TOTEUTTAMINEN

4.1. Pedagogisen toiminnan viitekehys

Varhaiskasvatyksen pedagogista toimintaa ja sen toteuttamista kuvaa kokonaisvaltaisuus. Tavoitteena on edistää lapsen oppimista ja hyvinvointia sekä laaja-alaista osaamista (kuviolla). Pedagoginen toiminta toteutuu lasten ja henkilöstön välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteisessä toiminnassa. Lasten omaehtoinen, henkilöstön ja lasten yhdessä ideoima sekä henkilöstön johdolla suunniteltu toiminta täydentävät toisiaan. Varhaiskasvatyksen pedagoginen toiminta läpäisee kasvatyksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus (Varhaiskasvatyssuunnitelman perusteet 2018).



Opetushallitus

"Turvallisuus, monipuoliset mahdollisuudet harjoitella erilaisia taitoja, lapsi ensisijainen ja hänen kuulluksi tuleminen, perustarpeiden tyydyttäminen, kasvatuskumppanuus."

"Turvallisista rutiineista ja lapsen tasoisesta toiminnasta. Samalla opitaan uusia taitoja kohti tulevaisuutta."

Ranuan kunnan varhaiskasvatussuunnitelma ohjaa koko Ranuan kunnan varhaiskasvatusta (päiväkoti, ryhmäperhepäivähoito ja muu perhepäivähoito). Jokaisessa yksikössä laaditaan toimintakauden alussa yksikkökohtainen toimintasuunnitelma varhaiskasvatuksen yhteisen toimintasuunnitelman pohjalta. Toimintasuunnitelman tekemiseen osallistuu koko henkilökunta. Päiväkodissa toimintasuunnitelmasta on vastuu lastentarhanopettajalla, ryhmiksissä vastaavalla hoitajalla ja perhepäivähoidossa vastaavalla lastentarhanopettajalla. Toimintasuunnitelman toteuttamiseen osallistuu koko henkilöstö. Toimintasuunnitelman pedagogiikassa tulee

näkyä lapsen oikeus oppia leikkien, iloita oppimastaan, tulla kuulluksi ja nähdyksi sekä kasvaa ja kehittyä omana itsenään turallisessa oppimisympäristössä.

Toimintasuunnitelmassa tulee huomioida Ranuan kunnan erityispiirteet, esimerkiksi puhdas luonto toiminta- ja oppimisympäristönä. Eläinpuisto kuuluu osana ranualaisuuteen ja sitä pyritään hyödyntämään mahdollisuuksien mukaan.

4.2 Pedagoginen dokumentointi

Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen suunnittelun, toteuttamisen, arvioimisen ja kehittämisen keskeinen työmenetelmä. Se on jatkuva prosessi, jossa havainnot, dokumentit ja niiden vuorovaikutuksellinen tulkinta muodostavat ymmärrystä pedagogisesta toiminnasta. Pedagoginen dokumentointi mahdollistaa lasten ja huoltajien osallistumisen toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen.

Pedagoginen dokumentointi tuottaa tietoa lasten elämästä, kehityksestä, kiinnostuksen kohteista, ajattelusta, oppimisesta ja tarpeista sekä lapsiryhmän toiminnasta konkreettisella ja monipuolisella tavalla. Yksittäisten dokumenttien, esimerkiksi valokuvien, piirrosten tai henkilöstön havaintojen avulla voidaan yhdessä lasten kanssa tarkastella heidän kehitystään ja oppimistaan.

Lasten jo saavutetut tiedot ja taidot, kiinnostuksen kohteet ja tarpeet tulevat näkyväksi pedagogisen dokumentoinnin kautta ja ovat toiminnan suunnittelun perusta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.)

Suunnitelmallisen dokumentoinnin tavoitteena on, että henkilöstö oppii tuntemaan yksittäistä lasta, ymmärtämään lasten välisiä suhteita sekä ryhmän henkilöstön ja lasten välisen vuorovaikutuksen luonnetta. Pedagogisen dokumentoinnin tarkoitus on toteuttaa varhaiskasvatusta lapsilähtöisesti. Dokumentoinnin avulla saatuja tietoja ja ymmärrystä hyödynnetään esim. työtapojen, oppimisympäristöjen, toiminnan tavoitteiden, menetelmin ja sisältöjen jatkuvassa muokkaamisessa lasten kiinnostusta vastaavaksi. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.)



4.3. Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä

Leikki on keskeinen työtapo varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tarjota lapsille

mahdollisuuksia erilaisiin leikkeihin. Leikki edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Leikeissä lapsi oppii. Leikki ei kuitenkaan ole lapselle itselleen tietoinen oppimisen väline. Se on tapa olla ja elää sekä hahmottaa maailmaa. Kokemukset, jotka herättävät lapsissa tunteita,

utelaisuutta ja kiinnostusta, virittävät leikin. Leikki tuottaa lapselle iloa ja mielihyvää.

Lapsille tulee jokaisessa varhaiskasvatyüksikössä antaa mahdollisuus monipuoliseen leikkiin. Lapsen leikkiä tukevia käytäntöjä ovat mm. leikkivälineiden saatavilla oleminen, monipuoliset leikkitilat, aikuisen rooli leikin ohjaajana ja pitkäkestoisen leikin mahdollistaminen. Henkilöstön tehtävänä on turvata leikin edellytykset, ohjata leikkiä sopivalla tavalla sekä huolehtia siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua leikkiin omien taitojensa ja valmiuksiensa mukaisesti. Pitkäkestoiseen leikkiin tarvitaan aikaa, rauhaa, tilaa, sopivia leikkivälineitä ja materiaaleja. Oppimisympäristöjen tulee joustaa leikkien mukaan, sillä leikit eivät välttämättä pysy paikallaan niille nimetyissä tiloissa (Varhaiskasvatyüksuunnitelman perusteet 2018).

Leikissä yhdistyvät keskeiset oppimista edistävät elementit: innostus, yhdessä tekeminen ja omien taitojen haastaminen. Leikki kehittyy ja saa eri muotoja kokemusten karttuessa. Henkilöstön ja lasten sekä lasten ja henkilöstön välisessä vuorovaikutus luovat perustan ajattelun ja kielen kehitykselle sekä kehittyvälle leikkitaidolle. Lapset havainnoivat, kokeilevat ja oppivat yhteisön sääntöjä leikeissä. Ryhmässä leikkiessä lapset oppivat säätelemään tunteitaan ja tahtomistaan sekä ottamaan toiset leikkijät huomioon. Yhteisöllisyys kasvaa leikin kautta. se myös vahvistaa myönteistä tunneilmastoa. (Varhaiskasvatyüksuunnitelman perusteet 2018.)

Leikki on varhaiskasvatyüksen keskeinen työtap. Pedagogisessa toiminnassa voidaan leikinjuonen kehittälyssä ja leikkimaailmojen rakentamisessa yhdistää esimerkiksi draamaa, improvisaatiota tai satuja. Henkilöstön tulee tiedostaa keskittyneen tutkimisen, spontaanin, luovan ilmaisun sekä vauhdikkaiden liikunta-peuhausleikkien merkitys lasten hyvinvoinnille ja oppimiselle. Eri tilanteita voi rikastaa leikinomaisuudelle. Lorut, sanaleikit, laulut ja yhteinen hassuttelu vahvistavat

myönteistä ilmapiiriä, mikä tukee oppimista. (Varhaiskasvatyüksuunnitelman perusteet 2018.)

Lapsen mielenkiinnon kohteita ja osallisuutta voidaan ottaa huomioon kuuntelemalla lasta juuri siinä hetkessä. Lasten ideoihin tartutaan ja niitä toteutetaan mahdollisuuksien mukaan, mm. roolileikit. Lapselle annetaan mahdollisuus toteuttaa omatoimisesti omia ideoitaan.

”Hauskinta on leikkiä, piirtää ja askarrella.”

”Saa leikkiä, hyvää ruokaa, hoitotäti.”

”Kaverit, ulkona leikkiminen.”

”Nukeilla leikkiminen, pallomeri, kesällä keinuminen.”

”Leikkiminen, lumiluola, vasaralla leikkiminen.”

”Leikki, kauppa-leikki varsinkin.”

”Että siellä voi leikkiä.”

”Lapset aina leikkii legoilla, leikkiminen frozen-jutuilla.”

4.4. Oppimisen alueet

Oppimisen alueet kuvaavat varhaiskasvatyüksen pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Ne ohjaavat henkilöstöä monipuolisen ja eheytetyn pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa yhdessä lasten kanssa. Lapsilla on oikeus saada monipuolisia kokemuksia oppimisen eri alueista. Oppimisen alueet eivät ole erikseen toteutettavia, toisistaan irrallisia kokonaisuuksia, vaan niiden aihepiirejä yhdistetään ja sovelletaan lasten mielenkiinnonkohteiden ja osaamisen mukaisesti. Oppimisen alueet on ryhmitelty esiopetussyüksuunnitelman perusteiden mukaisesti viideksi kokonaisuudeksi:

- Kielten rikas maailma
- Ilmaisun monet muodot
- Minä ja meidän yhteisömme
- Tutkin ja toimin ympäristössäni
- Kasvan, liikun ja kehityn

Ehetytty pedagoginen toiminta mahdollistaa asioiden ja ilmiöiden laaja-alaisen tarkastelun ja tutkimisen. Lasten mielenkiinnon kohteet ja kysymykset ovat toiminnan keskeinen lähtökohta. Aihepiirit voivat nousta esimerkiksi leikeistä, saduista, retkistä tai spontaaneista vuorovaikutustilanteista lasten ja henkilöstön kesken tai lasten keskinäisessä vuorovaikutuksessa.

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.)

KIELTEN RIKAS MAAILMA

Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten kielellisten taitojen ja valmiuksien sekä kielellisten identiteettien kehittymistä. Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin, teksteihin ja kulttuureihin. Kielen kehityksen tukeminen kytkeytyy lapsen monilukutaidon kehittymiseen. Lisäksi se on yhteydessä muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvään laaja-alaiseen osaamiseen. Kehittyvät kielelliset taidot avaavat lapsille uusia vaikuttamisen keinoja, mahdollisuuksia osallisuuteen ja aktiiviseen toimijuuteen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.)

ILMAISUN MONET MUODOT

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tavoitteellisesti tukea lasten musiikillisen, kuvallisen sekä sanallisen ja kehollisen ilmaisun kehittymistä sekä tutustuttaa heitä eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Lasten ilmaisulle on luonteenomaista kokonaisvaltaisuus ja ilmaisun eri muotojen luova yhdisteleminen. Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen edistävät lasten oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuvaa sekä valmiuksia ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa. Ajattelun ja

oppimisen taidot kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja luovat merkityksiä erilaisia ilmaisun taitoja harjoittamalla. Kyky kuvitella ja luoda mielikuvia on keskeistä myös lapsen eettisen ajattelun kehittymiselle. Kulttuuriin, taiteeseen ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osaamista myös monilukutaidon sekä osallistumisen ja vaikuttamisen osa-alueilla. Kulttuuri on tärkeä osa lapsen identiteettiä. Varhaiskasvatuksessa lapselle tarjotaan mahdollisuuksia nähdä ja kokea monipuolisesti taidetta ja muuta kulttuuria. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.)

MINÄ JA MEIDÄN YHTEISÖMME

Lasten elinpiiri laajenee heidän aloittaessaan varhaiskasvatuksen kodin ulkopuolella. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Varhaiskasvatuksen tehtävä on kehittää lasten valmiuksia ymmärtää lähiyhteisön monimuotoisuutta ja harjoitella siinä toimimista. Tehtävää lähestytään eettisen ajattelun, katsomusten, lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden sekä median näkökulmasta.

Katsomuskasvatuksessa yhteisen tutustumisen kohteena ovat ensisijaisesti lapsiryhmässä olevat uskonnot ja muut katsomukset. Uskonottomuutta tarkastellaan katsomusten rinnalla. Tavoitteena on edistää keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä eri katsomuksia kohtaan sekä tukea lasten kulttuuristen ja katsomuksellisten identiteettien kehittymistä. Lasten kanssa tutustutaan erilaisiin katsomuksiin ja niihin liittyviin perinteisiin. Luontevia tapoja tarkastella katsomuksia ovat esim. Vuodenkieroon liittyvät juhlat ja tapahtumat sekä päivittäiset tilanteet, kuten pukeutuminen tai ruokailu. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.)

TUTKIN JA TOIMIN YMPÄRISTÖSSÄNI

Varhaiskasvatuksen tehtävä on antaa lapsille valmiuksia havainnoida, jäsentää ja ymmärtää

ympäristöään. Lapsia ohjataan tutkimaan ja toimimaan luonnossa ja rakennetussa ympäristössä. Varhaiskasvatus tukee lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä sekä vahvistaa myönteistä suhtautumista matematiikkaan. Varhaiskasvatukseen sisältyy myös ympäristökasvatusta ja teknologiakasvatusta. Oppimisympäristöihin liittyvät omakohtaiset havainnot kokemukset ja elämykset auttavat lapsia ymmärtämään syy- ja seuraussuhteita sekä kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Lasten kehittyvä taito nimetä asioita sekä käyttää erilaisia käsitteitä edistää monilukutaitoa.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa matemaattisen ajattelunsa eri vaiheissa oleville lapsille. Lapset tutustuvat matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisen leikinomaisen toiminnan myötä. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota päivittäisissä tilanteissa ja lähiympäristössä ilmeneviin muotoihin, määriin ja muutoksiin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.)

KASVAN, LIIKUN JA KEHITYN

Kasvan, liikun ja kehityn –oppimisen alueeseen sisältyy liikkumiseen, ruokakasvatukseen, terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tavoitteita. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on luoda pohja lasten terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle sekä fyysistä aktiivisuutta edistävälle elämäntavalle yhdessä huoltajien kanssa. Tämä oppimisen alue tukee erityisesti itsestä huolehtimiseen ja arjen taitoihin liittyvää laaja-alaista osaamista.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on innostaa lapsia liikkumaan monipuolisesti sekä kokemaan liikunnan iloa. Lapsia kannustetaan ulkoilemaan ja liikunnallisiin leikkeihin kaikkina vuodenaikoina. Ohjatun liikunnan lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on riittävästi mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikuntaan sekä sisällä että ulkona. Liikuntakasvatuksen tulee olla säännöllistä ja lapsilähtöistä, monipuolista ja tavoitteellista.

Riittävä fyysinen aktiivisuus on tärkeää lapsen terveille kasvulle, kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Fyysisellä aktiivisuudella tarkoitetaan erilaisia ja kuormittavuudeltaan eritasoisia liikunnan tapoja, kuten leikkimistä sisällä, retkeilyä, sekä ohjattuja liikuntatuokioita. Ryhmässä liikkuminen kehittää lasten sosiaalisia taitoja, kuten vuorovaikutus- ja itsesääätelytaitoja. Fyysisen aktiivisuuden tulee olla luonteva osa lapsen päivää. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia innostetaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.

Ruokakasvatuksen tavoitteena on edistää myönteistä suhtautumista ruokaan ja syömiseen sekä tukea monipuolisia ja terveellisiä ruokatottumuksia. Lapsia ohjataan omatoimiseen ruokailuun ja monipuoliseen riittävään syömiseen. Päivittäiset ateriahetket järjestetään kiireettömässä ilmapiirissä opetellen ruokarauhaa ja hyviä käytöstapoja sekä yhdessä syömisessä kulttuuria. Eri aistien avulla ja tutkimalla tutustutaan ruokiin, niiden alkuperään, ulkonäköön, koostumukseen ja makuominaisuuksiin. Ruoasta keskusteleminen, tarinat ja laulut edistävät lasten ruokasanaston kehittymistä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018)

5 LAPSEN KEHITYKSEN JA OPPIMISEN TUKI

”Turvallinen ympäristö, välittävät hoitajat, lapset otetaan yksilöinä, kaikki ovat samanarvoisia esim. erityislapset, rakkaudella tehty hoitotyö.”

5.1. Tuen järjestämistä koskevat periaatteet

Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki on osa laadukasta varhaiskasvatuksen toimintaa ja se kuuluu kaikille sitä tarvitseville lapsille. Varhaiskasvatuksessa tunnustetaan lapsen tuen

tarve ja järjestetään tarkoituksenmukaista tukea tarpeen ilmetyä. Riittävän aikaisella ja oikein kohdennetulla tuella voidaan edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Samalla voidaan ehkäistä lapsen ongelmien syntymistä, kasvamista ja monimuotoistumista. Varhaiskasvatusta toteutetaan inklusion periaatteiden mukaisesti.

Tuen järjestämisen lähtökohtana ovat lapsen vahvuudet sekä oppimiseen ja kehitykseen liittyvät tarpeet. Kehityksen ja oppimisen tuki rakentuu lapsen yksilöllisiin tarpeisiin vastaamisesta sekä yhteisöllisistä ja oppimisympäristöihin liittyvistä ratkaisuista. Varhaiskasvatuksessa huolehditaan siitä, että jokainen lapsi kokee itsensä hyväksytyksi omana itsenään sekä ryhmän jäsenenä. Kannustamalla lasta ja antamalla hänelle mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin tuetaan lapsen myönteisen minäkuvan kehittymistä.

”Lapsella on hoidossa turvallista, hän voi olla oma itsensä, touhuta kavereiden kanssa aikuisen tukemana.”

Lapsen tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa yhteistyö huoltajan, lastentarhanopettajan, ryhmäperhepäivähoidon vastaavien hoitajien, varhaiskasvatuksen erityisopettajan sekä muun henkilöstön kanssa on tärkeää. Tuen tarpeen havainnointi ja tuen antaminen kuuluvat koko henkilöstölle heidän koulutuksensa, työnkuviensa ja vastuidensa mukaan. Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö osallistuu tarpeen mukaan lapsen tuen suunnitteluun ja arviointiin.

Varhaiskasvatuksen henkilöstö havainnoi lasta säännöllisesti. Vasukeskustelut käydään jokaisen lapsen huoltajien kanssa. Samoin lapsen 3- ja 5-vuotishavainnoinnit tehdään yhdessä huoltajien kanssa ja he palauttavat täytetyn lomakkeen mennessään lapsensa kanssa ao. neuvolaan.

5.2 Yhteistyö lapsen, huoltajien ja muiden asiantuntijoiden kanssa tuen aikana

Varhaiskasvatus järjestetään yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Huoltajan kanssa tehtävä yhteistyö korostuu erityisesti, kun lapsella on tuen tarvetta.

Kun varhaiskasvatuksen henkilöstö huolestuu lapsen kehityksestä, henkilöstö ottaa avoimesti huolensa esille vanhempien kanssa käytävissä vasukeskusteluissa tai muulloin tarpeen ilmetessä. Henkilökunta sopii huoltajien kanssa veon (varhaiskasvatuksen erityisopettajan) läsnäolosta. Kehityksen ja oppimisen tuen tarve voi tulla esille esim. neuvolan kautta. Keskustelut pohjautuvat molemminpuoliseen luottamukseen ja avoimuuteen sekä vanhempien kunnioitukseen oman lapsensa asiantuntijoina. Tukitoimet kirjataan ylös lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Veo kirjaa oppimisen ja kehityksen osalta tukitoimet. Lomakkeesta annetaan kopio vanhemmille ja veo toimittaa kopion myös lastenneuvolaan. Keskustelun aikana arvioidaan, millaisilla tukitoimilla kyseisen lapsen kehitystä tuetaan varhaiskasvatuksessa, esim. pedagoginen, rakenteellinen tai hyvinvointia tukeva järjestely.

Veo on säännöllisesti, kuukausittain mukana, moniammatillisessa työryhmässä, neuvolapalaverissa. Huoltajien luvalla ja tarvittaessa heidän läsnä ollessaan voidaan lapsen kehitystä tukevia tukitoimia suunnitella ja arvioida moniammatillisesti kyseisessä ryhmässä.

Monialaista yhteistyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus. Varhaiskasvatuksessa lapsi saa tarvitsemaansa kehityksen ja oppimisen tukea etunsa mukaisesti, vaikka huoltajat eivät suostuisikaan yhteistyöhön.

Mikäli lapsi on vaikeasti vammaisen tai sairasan, hän voi tarvita pidennettyä oppivelvollisuutta. Päätös pidennetyistä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Veo vastaa huoltajien kanssa käytävistä toimenpiteistä ennen oppivelvollisuutta koskevaa päätöksentekoa. Vastaava lastentarhanopettaja tekee hallinnollisen päätöksen asiasta.

5.3. Tuen toteutuminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatukseen osallistuminen on hyvä perusta lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Vaikeuksia ehkäistään ennalta pedagogisilla järjestelyillä ja erilaisilla työtapoilla. Näihin kuuluvat muun muassa suunnitelmallinen toiminnan eriyttäminen, ryhmien joustava muuntelu ja oppimisympäristöjen muokkaaminen. Selkeä päiväjärjestys ja päivittäisten toimintojen rytmittäminen tukevat kaikkia lapsia.

Lapsen tuen tarve voi olla lyhytaikaista ja vähäistä. Silloin voi riittää yksittäinen tuen muoto tai järjestelyt, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman nopeasti ja varhaisessa vaiheessa.

Osa lapsista tarvitsee enemmän ja säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tuen muotoja toisiaan täydentävinä.

Varhaiskasvatuksessa lapselle voidaan antaa tukea monin tavoin. Varhaiskasvatuksen työtapoja ja oppimisympäristöjä muunnellaan lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaan. Tuki voi sisältää pedagogisia, rakenteellisia ja hyvinvointia tukevia muita järjestelyjä.

Pedagogisia järjestelyjä ovat esimerkiksi varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultoiva tai jaksottainen tuki, lapsikohtainen ohjaaminen, tulkitsemis- ja avustamispalvelut sekä erityisten

apuvälineiden sekä tieto- ja viestintäteknologian käyttö. Lapsen tukeen voi myös kuulua viittomien ja kuvien käyttö tai muu kielen ja kommunikoinnin tukeminen, esim. sähköiset kommunikaatiokansiot. Veon pedagoginen tuki ja ohjaus on käytettävissä lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaisesti viikoittain. Tarvittaessa veo ohjaa yksilö-pari- tai pienryhmissä tapahtuvaa, kunkin lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista pedagogista toimintaa.

Rakenteellisia järjestelyjä ovat muun muassa ryhmän lapsimäärän pienentäminen sekä henkilöstön mitoittamiseen tai rakenteeseen liittyvät ratkaisut. Ryhmäkohtaisia avustajia pyritään järjestämään ryhmiin, joissa on tukitoimia tarvitsevia lapsia.

Hyvinvointia tukevia muita järjestelyjä ovat esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden antama ohjaus ja konsultaatio. Neuvolalääkäriin, terveydenhoitajan, psykologin ja puheterapeutin palvelut ja asiantuntemus ovat kuukausittain käytettävissä neuvolapalaverissa, johon veo erityisvarhaiskasvatuksen vastuuhenkilönä osallistuu. Tarvittaessa järjestetään yhteistyössä huoltajien kanssa moniammatillisia palaverieja, joihin asianomaiset henkilöt osallistuvat.

5.4. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana

Lapsen tarvitsema tuki, tukitoimenpiteet ja niiden toteuttaminen sekä niihin liittyvät vastuut ja työnjako kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Sen laadinnasta ja arvioinnista vastaa lastentarhanopettaja ja/tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja yhteistyössä muun henkilöstön ja lapsen huoltajan kanssa. Huoltajan ja lapsen osallisuutta suunnitelman laatimisessa ja arvioinnissa tuetaan. Lapsen

mielipide selvitetään ja huomioidaan suunnitelmaa laadittaessa ja sitä arvioitaessa (luku 1.3). Tuen toteutumista arvioidaan ja suunnitelma tarkistetaan vähintään kerran vuodessa. Annetun tuen vaikuttavuutta tulee arvioida säännöllisesti, ja suunnitelmaa tulee muuttaa tarpeen mukaan. Toiminnan tavoitteiden saavuttaminen tulee kirjata ja tavoitteita muuttaa uutta tarvetta vastaavaksi. Suunnitelmasta tulee ilmetä, jos tuen tarve ja toimenpiteet ovat päättyneet. Tuen tarve arvioidaan aina lapsen aloittaessa esiopetuksen.

Pedagogiset ja rakenteelliset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut: varhaiskasvatuspaikka, muutostarpeet, esim. pöytä, tuoli
- henkilöstön mitoitukseen ja ryhmärakenteeseen liittyvät ratkaisut: ryhmäkohtainen avustaja
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut esimerkiksi, toiminnan eriyttäminen, lapsikohtainen ohjaaminen, pienryhmätoiminta tai viittomien ja kuvien käyttö: miten ja kuinka paljon toimintaa eriytetään/ kuinka paljon lapsi voi olla koko ryhmän toiminnassa mukana, kuvallinen päiväjärjestys, kuvallinen reissuvihko, kuvakansio
- tulkitsemis- ja avustamispalvelut sekä apuvälineiden käyttö

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa
- lapsen tuen toteuttamisen vastuut (ltot, ryhmisten esimiehet, veo)
- erityisasiantuntijoiden, kuten varhaiskasvatuksen erityisopettajan palvelujen käyttö, moniammatillinen yhteistyö, esim. terapeutit
- sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden antama ohjaus ja konsultaatio (neuvolalääkäri, terveydenhoitaja, psykologi, puheterapeutti)
- mahdollisten kuljetusten järjestelyt ja vastuut (vastaava lastentarhanopettaja)

Tuen seuranta ja arviointi

- tavoitteiden toteutumisen seuranta: tavoitteiden toteutumista seurataan lasta havainnoimalla päivittäin ja tarvittaessa muutetaan työ- ja toimintatapoja lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista paremmin tukeviksi muodoiksi.
- tukitoimien vaikutusten arviointi sekä arviointiajankohdat: Arviointi tehdään pääsääntöisesti kaksi kertaa toimintavuoden aikana, ja arvioinnissa hyödynnetään mahdollisesti erikoissairaanhoidosta tai muulta tutkivalta taholta tai esim. terapeuteilta saatavaa palautetta ja suosituksia. Tuen piirissä olevan lapsen siirtyessä hoitopaikasta toiseen tai esiopetukseen, veo vastaa yhdessä entisen hoitopaikan vastaavan kanssa tarpeelliseksi katsomastaan tiedonsiirrosta vastaanottavalle taholle.

6 TOIMINNAN ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN VARHAISKASVATUKSESSA

Toiminnan arvioinnin tarkoituksena on tukea varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelmien sekä varhaiskasvatuksen toteuttamista sekä kehittämistä. Lain mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Varhaiskasvatuksen toiminnan arvioinnin tulee olla suunnitelmallista ja säännöllistä. Systemaattinen arviointi edellyttää järjestäjältä toimivaa arviointijärjestelmää. Arvioinnin avulla edistetään varhaiskasvatuksen laatua, tunnistetaan toiminnan vahvuuksia ja nostetaan esiin kehittämistarpeita ja kehitetään toimintaa (Varhaiskasvatussuunnitelma perusteet 2018).

Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen

Pedagogisen toiminnan arvioinnin tarkoitus on varhaiskasvatuksen kehittäminen sekä lasten kehityksen ja oppimisen edellytysten parantaminen.

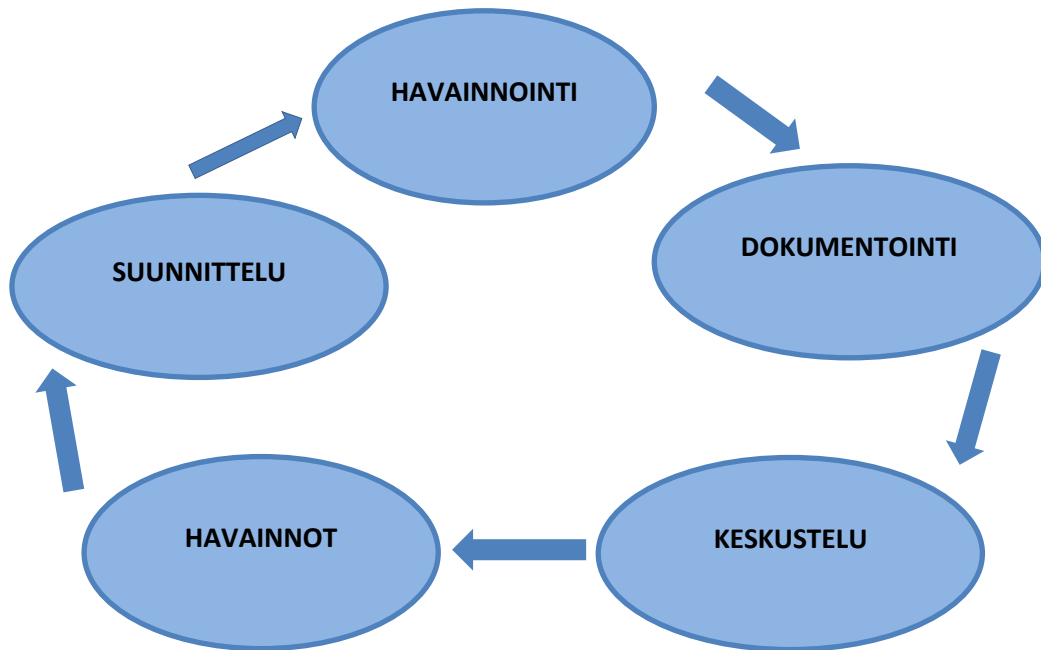
Paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman ja lasten varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisen seuranta, säännöllinen arviointi ja kehittäminen ovat osa tätä tehtävää. Varhaiskasvatuksen toimintaa arvioidaan ja kehitetään kansallisen tason sekä järjestäjä-, yksikkö-, ja yksilötason näkökulmista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.)

Kansallisen tason arvioinnin tehtävänä on tukea varhaiskasvatuksen järjestäjiä arviointia ja laadunhallintaa koskeissa asioissa. Kansallisen tason arvioinnit palvelevat varhaiskasvatuksen

kehittämistä paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti. (121) Arviointitietoja voidaan hyödyntää myös kansainvälisissä vertailuissa.

Kuntatasolla vastaava lastentarhaopettaja raportoi tuloksikönsä toiminnasta hyvinvointilautakunnalle. Neljännesvuosittain raportoidaan toiminnan toteutumisesta ja vuosittain arvioidaan talouden toteutumista sekä suunniteltujen laadullisten että määrällisten tavoitteiden toteutumista.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä seuraa ja arvioi säännöllisesti varhaiskasvatussuunnitelmia ja niiden toteutumista eri toimintamuodoissa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018).



Hermeneuttinen kehä suunnittelussa ja arvioinnissa (Bronfenbrenner)

Yksilötason arviointi tarkoittaa lasten varhaiskasvatussuunnitelmien toteutumisen arviointia. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista on tärkeää arvioida aina ennen sen päivittämistä tai uuden laatimista. Varhaiskasvatusta suunniteltaessa ja arvioitaessa lapsen mielipide ja toivomukset on selvitettävä ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. (Varhaiskasvatuslaki §20.)

Jokaiselle lapselle tehdään varhaiskasvatuksessa 3 v ja 5 v havainnoinnit ennen neuvolakäyntiä. Työntekijä ja vanhemmat keskustelevat lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvistä asioista ja täyttävät havainnointiin tarkoitetun lomakkeen. Vanhemmat vievät lomakkeen neuvolaan. Hoitopaikoissa voi olla myös kasvun kansiot tai omat jutut -vihko havainnoinnin ja dokumentoinnin välineinä.

Lapsiryhmän ja yksittäisen lapsen havainnointi on keskeisessä roolissa varhaiskasvatuksen arjessa. Kasvattajatiimin pedagoginen keskustelu on yhteisen työn pohja. Yhteisissä keskusteluissa saamme tietoa lapsen mielenkiinnon kohteista, vahvuuksista, kehittämisen tarpeista, oppimisesta sekä kasvun ja kehityksen edistymisestä. Päivittäisissä lapsen tuonti- ja hakutilanteissa korostetaan keskustelua lapsen päivittäisistä asioista vanhempien kanssa – keskustelu arjen luonnollisissa tilanteissa.

Huoltajille suunnattu kysely varhaiskasvatuksen laadusta tehdään kolmen vuoden välein. Työntekijöille tehdään myös kolmen vuoden välein työhyvinvointiin liittyvä sähköinen kysely. Kehityskeskustelut toimivat myös vuosittain arvioinnin välineenä.